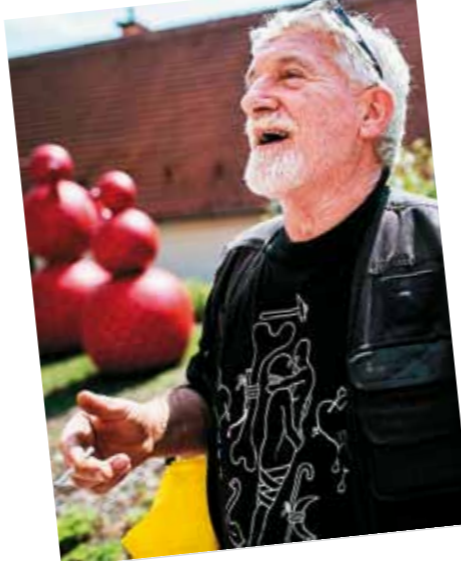

#64

ef. ZÁMBÓ István

ef. ZÁMBÓ ISTVÁN (1950)

Lány fordított pálmával | Girl with Palm Upside down, 1997

Olaj, vászon | Oil on canvas, 120 x 80 cm
Jelezve balra lent | Signed bottom left: ef. Zámbo 19 EZI 97.

Kezdő ár | Starting price: 2 200 000 Ft / 6 111 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 000 000 Ft
Estimate: 8 333 - 11 111 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:

- | Publikus Magánügyek, MűvészetMalom, Ferenczy Múzeumi Centrum, Szentendre, 2019. március 28. - május 12.
- | A Szőlke-Gyűjtemény, MANK Galéria, Szentendre, 2020. október 28. - november 22.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:

- | Wehner Tibor: A Szőlke-gyűjtemény. Festmény, grafika, szobor, érem.
Ferenczy Múzeumi Centrum, MűvészetMalom, Szentendre, 2019, 444. oldal

A pop art nem sokkal azután jelent meg Magyarországon, amikor az irányzat meghódította Európát. Az 1964-es Velencei Biennálé (ahol Robert Rauschenberg nyerte el a fődíjat) vagy a bécsi nagy pop art kiállítás, a fiatal és frissen végzett képzőművészeinkre, bevallottan, óriási hatást gyakoroltak (pl. Bak, Nádler, Konkoly, Jovánovics). Leginkább ez a „mindent lehet” felszabadító érzetét jelenthette számukra, ami teljesen idegen volt attól, amit addig tapasztalhattak. Amiképp a neve is jelzi, a pop („popular”) art szorosan kapcsolódik

a tömegkultúrához, pontosabban elfogadja azt, és kritikai vizsgálódásának központjába helyezi. Elsődleges célkitűzése, hogy eltörölje a különbséget magas- és tömegművészet között, ezért a társadalom mindennapi életéből indul ki. Beemeli művészetébe és tárgyává teszi a modern társadalom vizuális kultúrájának, fogyasztói szokásainak sztereotípiáit a képslapok és -magazinoktól kezdve, a reklámkliséken át az egészen banálisnak tűnő tárgyakig. Vagyis alkotás helyett inkább fölfedez és újrahasznosít. Leghíresebb példa

Andy Warhol Campbell konzervdobozai, amely az átlag amerikai legismertebb tárgyát tette műalkotásának témájává. Először megfestette több tucatszor ugyanúgy ugyanazt, majd idővel már festeni se kellett, hiszen szitanyomással ez is megspórolható. A személytelenség vagy távolságtartó attitűd épp a gépiesség és a banalitás felmutatásával kap derűs vagy kritikai hangot. Abban a legtöbb szakirodalom egyetért, hogy a keleti blokkon belül (fogyasztói társadalom hiányában) más tényezők motiválták és

1. David Hockney: A Big Splash („Egy nagy csobbanás”), 1967, Tate, London

2. Tom Wesselman: Great American Nude No. 73 („Nagy amerikai akt Nr. 73”), 1965, magántulajdon

segítették a pop art elterjedését. Egyrészt közvetlenül reagáltak az amerikai és angol pop art-ra, másrészt az úgynevezett szocialista kultúrára is. Lényeges különbség, hogy a kelet-európai művészek nem piacra, nagyon eltérő művészeti rendszerben, információs körülmények között dolgoztak, más stratégiák vezérelték őket. Vannak, akik szerint nálunk csak egészen rövid ideig tartott a virágzása (és elsősorban az Iparterv nemzedék munkásságában jelent meg eltérő hangsúllyal), míg mások szerint a pop art jegyei spóraszerűen elszórták, és beépültek a művészetünkbe. Keserű Katalin a magyar pop art két nagyobb hullámát különbözteti meg: az első a hatvanas évek derekától az évtized végéig tartott, a másodvirágzása pedig a hetvenes-nyolcvanas években volt. Utóbbi hullámból nőtt ki az új dadaista művészet, amely a valósághoz ugyancsak szorosan kötődött, s annak elemeit nem művészi eszközökkel használta fel.¹ ef. Zámbo – konkrét kategóriáknak, irányzatoknak és műfajoknak ellenálló – művészet jobbján a szürrealista, dadaista

és pop art vonulatba sorolható. Ezen áramlatok domináns és karakteres jegyei kelnek új életre, valamint párosulnak sajátos látásmódjával. Ugyanakkor ez a fajta eklekticizmus a kor sajátja és ef. Zámbo számára már magától értődő módszer, így Wehner Tibor művészettörténész szerint értelmezhető egyféle realista művészetként. Mint írja, „képein, rajzain, szobraiban a tárgyak – a tárgyfigurák – is, a figurák – a figuratárgyak – is gyengéden hordozzák, szemérmesen mutatják fel fájdalmaikat és félelmeiket”.² ef. Zámbo műveinek visszatérő motívumai: a szív, az emberi testrészek és csontok (pl. hosszú körmű, lakozott női ujj; női vagy férfi termékenységét/szexuális jelképező szimbólumok; koponya); a koporsó és elégett gyufaszál; a kalapács, kés és egyéb szerszámok; a piros fazék, piros-fehér csíkos bot vagy sétatálca, illetve a hasonló színű pöttös labda; a hangszerek vagy zenére utaló tárgyak; a különféle állatok és emberi alakra emlékeztető tárgyak. Ezeket kombinálja játékosan alkotásain az új festészetre jellemző távolságtartó ironizálással.

A *Lány fordított pálmával* (1997) című kép megidézi az angol és amerikai pop art – különösen Tom Wesselmann arctalan nőket ábrázoló, a reklámok kliséit idéző festményeit. Ilyen a sikyszerűség, a nagy homogén színfelületek és a kifejezetten „poposnak” tartott raszter- és csíkstruktúrák; a dekoratív, rajzos, világosan tagolt, de nem túl részletező stílus; az amerikai életérzés vagy a nem titkolt szexualitás. Azonban ef. Zámbo mintha e jellegzetesen pop art jelenségeket is kifigurázná egyéni képzettségével és megoldásaival. Hiszen nála a raszterek színes pöttök, amelyek látszólag funkciótlannak és véletlenszerűen ismétlődnek a szürkésfehér háttéren, szemben az ég egyenemű kékjével vagy a nő testét borító expresszív, rézsutos ecsetvonalkézassal. A képből áradó érzékiség is inkább riogató, mint hívogató, ugyanis a képen jellemzően a hideg színek dominálnak, a lány teljesen fel van öltözve, szíve helyén jégkockába zárt fegyveres pingvin van, karját pedig szorosan testéhez húzza, végül a páma, amely egyféle fallikus szimbólum, lefelé néz.

FÖLDES LÉNA

¹ Keserű Katalin: Pop art Magyarországon. In: *Ars Hungarica* 1991/1., 16-26.
² Wehner Tibor: Határtalan határesetek – ef. Zámbo István művészetéről. In: *Kortárs* 1988/5., 137.

3. ef. Zámbo István a műtermében 1997-ben

Onszórakoztatás, tulajdonképpen

beszélgetés ef. Zámbo Istvánnal

Herczeg B.

Jó tíz éve okoz örömet a nagyérdeműnek Öcsi bácsi és zenekara. Idén aztán belassítottak: 1997 tavaszán, nyarán, ősz elején nem volt nehéz dolga annak, aki szem elől akarta veszíteni őket. Aztán elkezdett zse-zsegni valami, és most őszutón beindultak. Nekiálltam kérdezgetni: hogy is van ez?

Nyáron, a Szigeten azt ígérted a közönségnek, hogy hamarosan megjelenik az új ef. Zámbo Happy Dead Band-lemez. Látva, hogy ősztől egyre többet koncerteztek, arra gondoltam, hogy beváltottátok az ígéreteket.

Ezt nem a Szigeten mondtam először, hanem négy évvel ezelőtt, amikor megjelent a *Himalája* című lemezünk. Már akkor volt egy félig új anyagunk is alakulóban, de nem került rá sor, valahogy mindig elodázódott a felvétele. Az új számokat mindig beemeltük a programunkba, játszottuk a koncerteken, így már régi számokká váltak az évek alatt. Ezzel együtt azért mindig tervezzük, hogy ezeket kiadjuk, de nem jön össze. Az egésznek felállítottam a szerkezetét és a szövegét, aztán elvesztettem a tervet, ez újra lejátszódtott, akkor gondoltam, hogy ez valami isteni jel, evvel még vámi kell.

Régebben a lányok lágyították a Happy Dead Band zenéjét. Nem énekel, vokálozik már veletek Gryllus Dorka és Czerovszky Henni.

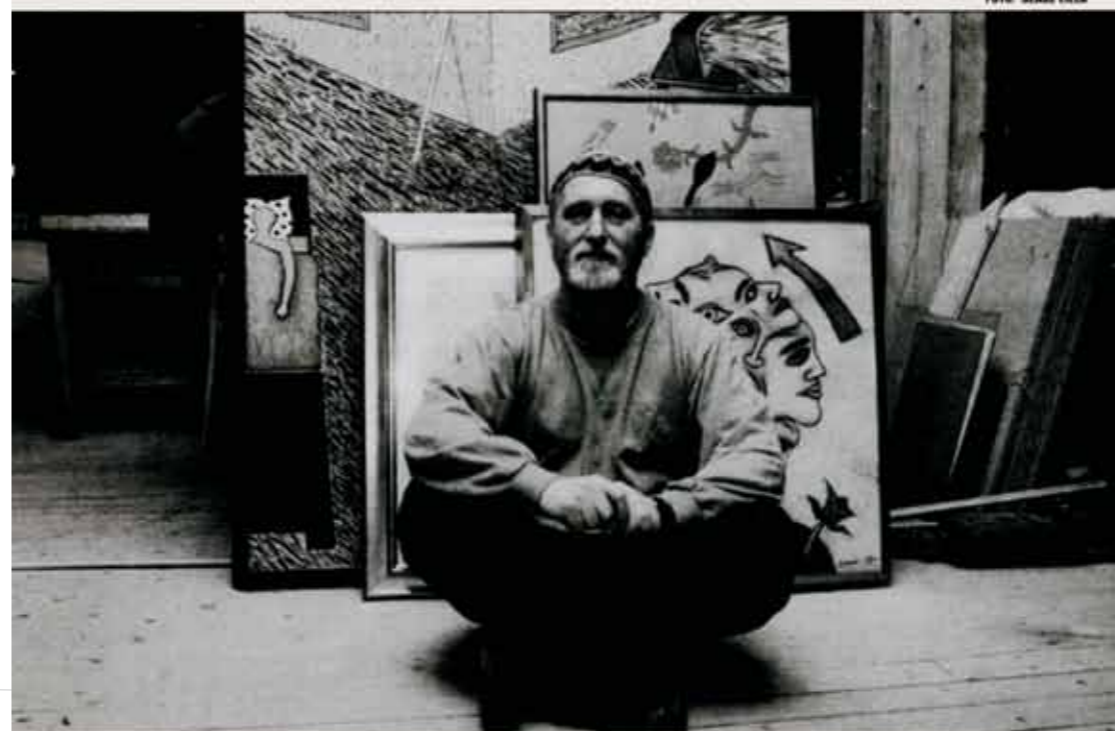
A lányok eltűntek, kinőttek a zenekart. Először Henni, aki profi énekesnő lett, utána Dorka, aki meg színésznő volt, tehát egyre kevesebb ideje volt zenekarosdít játszani. Azért nagy ritkán még eljön egy-két bulira. Közben persze folyamatosan keresünk újabb énekeslányokat. Próbálkoztunk többel is. Nálunk mindig úgy

volt, hogy a jelöltek közül az maradt a zenekarban, aki önmagától meg tudta oldani a helyzetet. Nekünk sose volt időnk arra, hogy betanítsuk őket. A zenekarunk sohasem próbál, ezért a betanításra sínes időnk. Mindig koncert közben lettek kialakítva és megtalálva a vokálhelyek. Énekesnőnk jelenleg nincs, de beemeltük a zenekarba egy régi barátunkat, Sárosi Tibort, Pocsolyást, aki egy legendás dunakanyarbeli együttesnek, a Dördülő Cöveknek a valamikori énekese. (A hatvanas években játszott ez a zenekar *Szentendrén, Pomázon, Budakalászon, én akkor még kisgyerek voltam – H. B.*) Abból az időszakból is bevettünk egy-két számot a repertoárba.

Fellépéseitek közben tapasztaltok-e valamiféle Bizottság-nosztalgiát?

Nagyraérett a Happy Dead Band örömenéjére jön be a közönség, de olyan mindig van, hogy kéri a régi Bizottság-számokat is. Ez valószínűleg már egy újabb generáció, nem hallhatta eredetiben azokat a számokat. De valahonnan ismerik, és tudják, hogy a HDB-ben játszik a Johnny és én, akik játszottunk a Bizottságban. Mostanában gondoltam arra, hogy csináljak egy külön kis blokkot, de ez elég sok próbát igényel. Egyébként is van egy olyan része a repertoárnak, amelyet én csak úgy hívok, a „kortárs meg nem értett zenei blokk”. Ilyenkor a Neurotic, Balaton és Bizottság zenekarokról játszunk feldolgozásokat.

FOTÓ: SZÁSZ LILLA

És Miles Davistől, illetve a Marina, Marinát.

Igen, valójában egy infantilis eklektikát szeretnénk megvalósítani, azaz olyan számokat válogatunk össze, amelyeknek nem sok közük van egymáshoz. Ez egy ilyen lakodalmos avantgárd zene, azaz egy komoly dolgot követ egy komolytalan. Menet közben, ha ezt egy idegen hallgatja, és kimegy a mosdóba, majd visszajön öt perc múlva, döbbenet tapasztalja, hogy egy másik zenekar játszik.

Van egy „gátlástalan blokk” is, amikor már be van rúgva a zenekar, ilyenkor minden előfordulhat. Ezt már csak a legkitartóbb közönség tudja élvezni – rajtunk kívül. Nem a karrierre hajtunk, hanem csak szórakozásból játszunk, de mindig ott van egy kicsit a gondolat, hogy jó lenne komolyan venni magunkat. Onszórakoztatás tulajdonképpen, pont arra jó, hogy kicsit kikapcsolódjunk...

ef. Zámbo Happy Dead Band

Gödöllő, G.A.T.E. Live Music Pub

1997. november

A koncertre igyekezve elbizonytalanodtam: előttem, mögöttem diótörő fazonú cipőkben lányok imbolyogtak a gödöllői G.A.T.E. Live Music Pub felé, ahol aznap estére ef. Zámbo Happy Dead Band-koncert lett meghirdetve. Csodálkoztam már korábban is a plakát megpillantásakor, hiszen ebben az egyetemi klubban egérszürke műbőr blues- és rockzenekarok szoktak nyomulni – kivételek azért fel-felbukkannak – úgy éjfélig, egyig, azután diszkó, álomtahó és menjünk a hegyekbe fel! járja. A pulnál meglepedve felmértem a terepet, és Öcsi bácsit hangolós közben meglátva megnyugodtam: a (pót)talpas sereg jött hamarabb a megszokottnál. Épp első sörömet kérem a pulnál, amikor az örömele kezdődött egy jó kis Miles Davis-feldolgozással. Tudtam, mire számíthatok – talán kilenc évvel ezelőtt láttam őket először színpadon –, és nem csalódtam: Öcsi és zenésztársai nagy ökörködések közepette „zenés-táncos szórakozóhely”-hangulatot teremtettek. A műsor felépítését egy cél vezérelhette, mégpedig az, hogy kiszámíthatatlan legyen. Így szólalhatott meg egymás után például a *Marina, Marina* cukros sláger és a *Neurotic*ről a *Rock 'n' roll, a sebesség megszállította vagy...* Happy Dead Band-es átiratban. A harmadik szám után drámai bejelentés következett: az utolsó nóta következik. Ez a mondat egyébként a hátralévő kb. húsz szám melegegyike előtt elhangzott. Nő híján az énekefronton Öcsit „Pocsolyás” segítette, a zenekar meg játszott tovább. Kinks, Balaton, saját cuccok, Bizottság-feldolgozások zárták a koncertet. Jó volt. A (pót)talpas seregről közben teljesen megfeledkeztem, így fogalmam sínes, hogy nekik hogy tetszett a buli. Miközben a zenére figyeltem, más is kiment a fejemből, ezért történhetett meg, hogy buborékalanodott és meglangyult a söröm. Az éjszaka hátralévő részében ilyen jellegű problémáim már nem adódtak.

HoluB

